

TÜRKMENİSTAN EDEBİYATINDA HİKÂYE

AYVAZ MORKOÇ

dünbugün
yarın

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2022, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 270

Edebiyat: 132

ISBN 978-625-7471-46-6

Sertifika No: 52315

Birinci Baskı: İstanbul, 2022

Yazar: Ayvaz Morkoç

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Dizi Editörü: Furkan Öztürk

Kitap Editörü: Afina Barmanbay

Mizanpaj/Kapak Uygulama:

DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Egokitap (Sertifika No: 51549)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Morkoç, Ayvaz

Türkmenistan Edebiyatında Hikâye

Yazar: Ayvaz Morkoç (Doç. Dr.) Editör: Afina Barmanbay (Doç. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2022.

302 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 270)

ISBN 978-625-7471-46-6

1- Edebiyat 2- Türkmenistan Edebiyatı 3- İnceleme 4- Hikâye

Bu kitap, Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nin desteklediği 2018-021 numaralı bilimsel araştırma projesine (BAP) dayanmaktadır. Eser Türk Dünyasında Hikâye: Hikâye Geleneği, Ünlü Hikâyeciler ve Seçilmiş Hikâyeler üst başlığına sahip olan projenin dört alt başlığından biri olan "Türkmen edebiyatında hikâye" bölümünün geliştirilip zenginleştirilmesinden meydana getirilmiştir

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

Tel. - Faks: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Önsöz	9
1. Giriş	11
2. Türkmenistan'ın Çarlık Rusyası Tarafından İşgali	13
3. Ceditçilik Dönemi Türkmenistan Edebiyatı	18
4. Sovyet Dönemi Türkmenistan Hikâyesi	22
5. Sonuç	56

TÜRKMENİSTAN HİKÂYELERİ

Kitap Hikâyesi	61
Nurmurat Sarihanov	
Çölde	79
Bayram Gurbanov	
Kopuzcu Ceren	85
Hacı İsmayilov	
Nehir Hikâyesi	91
Beki Seyitov	
Hayal	121
Nazar Geldiyev	

Benim Yerimde Olun da Görün	127
Gurbangılıç Hıdırov	
Ceyhun	135
Anna Paytık	
Tez Hikâyesi	143
Sapargeldi Annashedov	
Yürek Ateşi	155
Teşli Gurbanov	
Yaşlı Adam	161
Nargılıç Hocageldiyev	
Bitmeyen Savaş	179
Atacan Tagan	
Ana Yüreği	205
Övezdurdu Nepesov	
Memleket Sevdası	215
Cuma Hudayguli	
Kara Bıyık	221
Hıdır Amangeldi	
Can Dostu	239
Aman Goşa	
Esir Halkın Tutsağı	251
Kömek Kuliyev	
Türkmen Hanı Göçünce	265
Orazgılıç Çarıyev	
Kaynakça	301

Önsöz

Bu kitap Türkmenistan edebiyatında batılı anlamdaki çağdaş hikâyenin oluşum biçimi ve gelişim çizgisini hem kaynaklar hem de metinler aracılığıyla tespit etmek için kaleme alınmıştır. Araştırmada önce Türkmenistan'ın Çarlık Rusyası tarafından işgali kronolojik sıra ile ana hatlarıyla anlatılmıştır. Ardından ceditçilik dönemi Türkmenistan edebiyatı karakteristik özellikleri ve ses getiren başarılı temsilcileriyle tanıtılmıştır. Ayrıca ülkede hikâye türünün kuruluş ve gelişmesine yön veren öncü isimler hakkında derli toplu bilgiler verilmiştir. Sovyet dönemi Türkmenistan edebiyatında hikâyenin geçirdiği tarihi süreç ile aşamalar kronolojik olarak ele alınmıştır. Yoğun araştırma ve kalem faaliyetiyle Türkmenistan hikâyeciliğine katkı sağlayarak ve çığır açan hikâyeciler tanıtılmıştır. Seçilmiş hikâye metinleri günümüz Türkiye Türkçesine aktarılarak verilmiş, kimi hikâyeler şekil ve içerik yönünden irdelenerek üzerinde yorum ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Sovyet dönemi Türkmenistan hikâyesi dört ana döneme ayrılarak incelenmiştir. Bunlar;

1920'li Yılların Hikâyesi, 1930'lu Yıllar ile İkinci Dünya Savaşı Yılları Hikâyesi, 1945-1960 Yılları Arasında Hikâye, 1960-1990 Yılları Arasında Hikâye alt başlıklarını taşımaktadır. Ayrıca bağımsızlık sonrası Türkmenistan hikâyesi ayrı bir bölüm başlığı altında ele alınıp hakkında değerlendirme yapılmıştır.

Çalışmamızda tarihi ve teorik incelemenin dışında Türkmenistan edebiyatına ait 17 adet hikâyenin günümüz Türkiye Türkçesine aktarılmış metinleri

yer alır. Eserde yazarların doğum tarihleri temel alınarak birer hikâyesi seçilmiştir. Hikâye metinleri verilmeden önce her bir hikâyeci hakkında tanıtıcı bilgiler verilmesi uygun görülmüştür. Sıralanan bilgiler her bir yazarın hayatı, sanatçı kişiliği, edebi görüşleri, hikâye sahasındaki arayış ve kalem faaliyetleri değerlendirilerek oluşturulmuş bilimsel araştırma ürünü verilerdir. Kimi yazarlar için verilen bilgiler önceden yayımlanan makalelerimizden faydalanılarak oluşturulmuştur.

Bu kitap, kaynağımı mensubu bulunduğum Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nin desteklediği 2018-021 numaralı bilimsel araştırma projesinden (BAP) alır. Elimizdeki eser Türk Dünyasında Hikâye: Hikâye Geleceği, Ünlü Hikâyeciler ve Seçilmiş Hikâyeler üst başlığına sahip olan projenin dört alt başlığından birini içermektedir. Başka bir ifadeyle projedeki "Türkmen edebiyatında hikâye" bölümünün geliştirilip zenginleştirilmesiyle oluşturulmuştur.

Ortaya çıkan eser aracılığıyla okuyucuların Çağdaş Türkmenistan hikâyeciliği hakkında derli toplu bilgi sahibi olacağı görüşündeyiz. Kitap sayesinde ülkemizde geniş okuyucu kitlesi ünlü hikâyeciler ve örnek hikâyelerden yola çıkarak Türkmenistan hikâyesini yakından tanıma fırsatı bulacaktır.

Kaynakça

- Abdirashidov, Zaynabidin (2014), "İsmail Gaspiralı'nın Türkistan Tarihi Üzerine Düşünceleri ve Tarih-i Cedide-i Türkistan Yazıları", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 4, Ankara, 2014, s. 313-330.
- Aka, İsmail (2009), *Türk Dünyası Tarihi*, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2009, 250 s.
- Akpınar, Yavuz (1994), *Azeri Edebiyatı Araştırmaları*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1994, 512 s.
- Aman, Betül (2017), *Nurmurat Sarhanov'un Şükür Bağış Povesti Üzerine Dil ve Üslup İncelemesi*, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- Çarı, Orazgılıç (2014) "Rivayetten Realizme Doğru", *Çağdaş Türkmen Öyküsü*, Hece Yayınları, Ankara, 2014, 248 s.
- Durdiyev, Kakacan – Kara, Mehmet (1997), "Yirminci Yüzyıl Türkmen Edebiyatı", *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Türk Dil Kurumu, Ankara, 1997, sayı: 3, s. 3-9.
- Erman, Kubilayhan (2019) "Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı İşgali ve Türkler", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Konya, 2019, Sayı: 44, s. 303-320.
- Gökçimen, Ahmet (2007), *Ata Govşudov'un Romanları Üzerine Oluşumsal Yapısal Bir İnceleme*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- Gökçimen, Ahmet (2014) "Gurbandurdı Gurbanshedov'un 'Çakılık' Adlı Uzun Hikâyesinde Mahdumkulu Biyografisi", *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Ankara, 2014, sayı: 38, s. 34-43.
- Gökçimen, Ahmet (2014), "Türkmen Öykücülüğünde 1956 Sonrası Görülen Değişim", *Çağdaş Türkmenistan Öyküsü*, Hece Yayınları, Ankara 2014, 109-112.

- Gökçimen, Ahmet (2015), “Ekim Devrimi Temalı Türkmen Romanlarında Rus Tipler”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Erzurum, 2015, s. 451-466.
- Gömeç, Sadettin (2003) *Türk Cumhuriyetleri ve Topulukları Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003, 456 s.
- Kanter, Muhammet Fatih (2002), *Annaguli Nurmemet'in Romanları Yapı ve İçerik*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2002, 232 s.
- Kara, Mehmet (1996), “Çağdaş Türkmen Şiiri”, *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı IV Türkiye Dışı Çağdaş Türk Şiiri*, Ankara, 1996, s. 852-889.
- Kara, Mehmet (1998), “Türkmen Türkleri Edebiyatı”, *Türk Dünyası El Kitabı 4. Cilt Türkiye Dışı Türk Edebiyatları*, Ankara, 1998, 512 s.
- Kolcu, Ali İhsan, (2006), *Çağdaş Türk Dünyası Edebiyatı*, 1. Cilt, Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum, 2006, 624 s.
- Nazmi, 81334), *Kafkasya ve Asya-i Vusta ve Türkistan Vilayetleri Buhara ve Hive Hanlıkları*, İstanbul, 1334,
- Özyürek, Rasim (2003), “Annaguli Nurmemet'in Büyük Göç Adlı Romanının Dil Yönünden İncelenmesi”. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*. Ankara, 2003, Sayı:16, s. 115-117.
- Saray, Mehmet (1975), *Rusya'nın Türk İllerinde Yayılması*, İstanbul, 1975, 230 s.
- Saray, Mehmet (1987), *Afganistan ve Türkler*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1987, 186 s.
- Saray, Mehmet (2012), “Türkmenistan – Tarih”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, cilt: 41, 2012, s. 599- 607.
- Sarıyev, Berdi (2007), “İlk Türkmen Gazetesi: Ruzname-yi Maverai-Bahr-ı Hazar”, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2007, S. 133-140.
- Sarıyev, Berdi <https://docplayer.biz.tr/116253499-Yeni-turkmen-edebiyati-doc-dr-berdi-sariyev.html>
- Söyegov, Muratgeldi, (1998), “Türkmen Edebiyatında Ceditçilik Dönemi Hakkında Tespitler ve Yeni Malumatlar”, *Bilig*, 1998, Sayı: 7, s. 112-121.
- Söyegov, Muratgeldi (2010) “Türkmen Ceditçi Yazarlar”, *Gazi Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 7, s. 327, Ankara, 2010, S. 327-338.
- Togan Zeki Velidi (1981), *Bugünkü Türki Türkistan ve Yakın Tarihi*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1981, 696 s.

TÜRKMENİSTAN EDEBİYATINDA HİKÂYE

Ülkemizde Türkiye dışındaki Türk dünyası edebiyatlarının yeterli seviyede tanınmadığı bilinmektedir. Türk halklarının edebiyatları konusunda doğru bilgi sahibi olabilmek için her bir Türk topluluğunun edebi metin ve eserlerinin Türkiye Türkçesi'ne aktarılması gerekir. Geniş bir coğrafi alana dağılmış soydaşlarımızı daha iyi tanımak, onların edebi eserlerini bilimsel yaklaşımla değerlendirmek önemli görevlerimizdendir. Türk dünyası topluluklarının edebiyatları söz konusu olduğunda Türkmenistan edebiyatı ilk sıralarda aklı gelmektedir. Toplumsal varlık olan insanı en yoğun ve özlü biçimde anlatmayı amaçlayan ve kısa hacimli nesir türü olan hikâye, Türkmenistan edebiyatında küçümsenmeyecek bir yere sahiptir.

Bu kitap Türkmenistan edebiyatında batılı anlamdaki çağdaş hikâyenin oluşum biçimi ve gelişim çizgisini hem kaynaklar hem de metinler aracılığıyla tespit etmek için kaleme alınmıştır. Araştırmada önce Türkmenistan'ın Çarlık Rusyası tarafından işgali kronolojik sıra ile ana hatlarıyla anlatılmıştır. Ardından ceditçilik dönemi Türkmenistan edebiyatı karakteristik özellikleri ve ses getiren başarılı temsilcileriyle tanıtılmıştır. Ayrıca ülkede hikâye türünün kuruluş ve gelişmesine yön veren öncü isimler hakkında derli toplu bilgiler verilmiştir. Sovyet dönemi Türkmenistan edebiyatında hikâyenin geçirdiği tarihî süreç ile aşamalar kronolojik olarak ele alınmıştır. Yoğun araştırma ve kalem faaliyetiyle Türkmenistan hikâyeciliğine katkı sağlayarak çığır açan hikâyeciler tanıtılmıştır. Kimi hikâyeler şekil ve içerik yönünden irdelenerek üzerinde yorum ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmamızda tarihî ve teorik incelemenin dışında Türkmenistan edebiyatına ait 17 adet hikâyenin günümüz Türkiye Türkçesine aktarılmış metinleri yer alır. Eserde yazarların doğum tarihleri temel alınarak birer hikâyesi seçilmiştir. Hikâye metinleri verilmeden önce her bir hikâyeci hakkında tanıtıcı bilgiler verilmesi uygun görülmüştür. Sıralanan bilgiler yazarın hayatı, sanatçı kişiliği, edebi görüşleri ve hikâye sahasındaki kalem faaliyetleri değerlendirilerek oluşturulmuş bilimsel araştırma ürünü verilerdir. Kimi yazarlar için verilen bilgiler önceden yayımlanan makalelerimizden faydalanılarak oluşturulmuştur.

Ortaya çıkan eser aracılığıyla okuyucuların Çağdaş Türkmenistan hikâyeciliği hakkında derli toplu bilgi sahibi olacağı görüşünderiz. Kitap sayesinde ülkemizde geniş okuyucu kitlesi ünlü hikâyeciler ve örnek hikâyelerden yola çıkarak Türkmenistan hikâyesini yakından tanıma fırsatı bulacaktır.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Çağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-7471-46-6

9 786257 471466